

Om gode mäns och förvaltares uppdrag

Många personer i samhället har svårigheter att själva ta hand om sina angelägenheter, sin ekonomi och tillvarata sina intressen. Det kan bero på demens, långvarig sjukdom, psykisk ohälsa eller funktionshinder. De som har svårt att själva tillvarata sina rättigheter kan behöva hjälp av andra. Om det inte finns anhöriga som kan vara behjälpliga eller någon att lämna fullmakt till kan det bli aktuellt med godmanskap eller förvaltarskap.

Som regel är det den enskilde själv som ska betala arvodet till sin ställföreträdare. En god man eller förvaltare har rätt till ett skäligt arvode vilket som regel uppgår till cirka 15000 – 20 000 kronor per år. För att utföra vissa åtgärder behöver ställföreträdaren överförmyndarens samtycke. Det gäller bland annat uttag från överförmyndarsparat konto, arvskippe, köp eller försäljning av bostad.

God man

En god man fungerar som ett ombud för den enskilde. Uppdraget kan omfatta att bevaka rätt, förvalta egendom och sörja för person, beroende på den enskildes behov.

- Bevaka rätt betyder att företräda den enskilde gentemot exempelvis myndigheter. Det kan handla om att ansöka om särskilt boende, bostadstillägg, handikappersättning och att överklaga beslut. Det kan även innebära att tillvarata den enskildes intressen vid bouppteckning och arvskippe.
- Förvalta egendom innebär att sköta den dagliga ekonomin genom att ta hand om inkomster, se till att räkningar betalas och förvalta sparkapital.
- Sörja för person handlar om att se till att den enskilde får nytta av sina pengar genom att exempelvis se till att han eller hon har en så bra tillvaro som möjligt, uppmärksamma behovet av sociala kontakter och meningsfulla aktiviteter. Det innebär också att se till att den enskilde får den personliga omvårdnad som behövs.

Gode mannen ska se till att den enskildes intressen tillvaratas. Däremot är det inte gode mannens uppgift att utföra praktiska sysslor som att handla mat, följa med på läkarbesök, flyttstäda och hänga upp gardiner.

Det är frivilligt att ha god man och den enskilde har kvar sin rättshandlingsförmåga. Gode mannen utför sina uppgifter i samråd med den enskilde och alltid handla för den enskildes bästa.

Mindre ingripande åtgärder än godmanskap

Från den 1 juli 2017 får anhöriga företräda en person som fyllt 18 år och därefter blivit sjuk, fått en psykisk störning eller på grund av andra förhållanden inte

längre kan ta hans om sina ekonomiska angelägenheter. Behörigheten gäller endast vanliga åtgärder som har anknytning till den dagliga livsföringen, till exempel att betala räkningar, ansöka om bostadsbidrag och lämna inkomstdeklaration. Godmanskap ska inte anordnas om personens hjälpbehov kan tillgodoses på annat sätt, till exempel genom fullmakt. I många fall kan det vara tillräckligt att den enskilde får hjälp genom socialtjänsten av en kontaktperson, boendestödare eller ett personligt ombud.

Förvaltare

Förvaltarskap är till skillnad mot godmanskap inte frivilligt utan en tvångsåtgärd. Det kan bli aktuellt om en person, som till exempel på grund av missbruksproblem eller psykisk störning agerar på ett sätt som är till skada för personen själv, dess ekonomi eller om personen riskerar att bli utnyttjad.

Den som ställs under förvaltarskap förlorar helt eller delvis sin rätt att disponera sina bankkonton och ingå avtal. Förvaltaren behöver inte huvudmannens samtycke för att företräda denne. Uppdraget som förvaltare skiljer sig i övrigt inte från uppdraget som god man. Förvaltarskap får inte anordnas om personens hjälpbehov kan tillgodoses på annat sätt, till exempel genom godmanskap.

Att ansöka om att få en god man eller förvaltare

Tingsrätten fattar beslut om anordnande av godmanskap och förvaltarskap. Den enskilde kan själv ansöka om god man eller förvaltare. Det kan även den enskildes anhöriga och överförmyndaren göra. Ansökan lämnas direkt till tingsrätten. Anmälan från socialtjänsten om behov av godmanskap lämnas till överförmyndarkansliet. Till ansökan ska bifogas:

- läkarintyg (utfärdat på socialstyrelsens särskilda formulär)
- social utredning som styrker behovet av god man eller förvaltare. Den kan utfärdas av exempelvis kurator eller handläggare inom socialtjänsten.
- eventuellt förslag på god man eller förvaltare.

Vem kan bli god man eller förvaltare?

Lagen kräver att den som utses till god man eller förvaltare är en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig person. Det innebär att kontroller görs hos kronofogden och i polisens belastningsregister. Två personer ska intyga den blivande gode mannens lämplighet för uppdraget. Man ska också ha genomfört en grundutbildning. Om den enskilde inte har något eget förslag på lämplig god man eller förvaltare kan en utomstående person förordnas av tingsrätten.

Redovisning och redogörelse

Gode män och förvaltare är skyldiga att före den 1 mars lämna en årlig redovisning till överförmyndaren och redogöra för hur uppdraget skötts. Det ska framgå hur huvudmannens inkomster, utgifter, tillgångar och skulder såg ut under perioden. Ställföreträdaren är skyldig att föra en löpande bokföring.